

مواد مخدر و روان گردان

از دیدگاه علوم جنایی و حقوق بین الملل

مؤلف

دکتر محمدرضا ساکی

عضو هیأت علمی دانشگاه

انتشارات بخت

سرشناسه : ساکی، محمدرضا، ۱۳۴۳ -
 عنوان و نام پدیدآور : مواد مخدر و روان گردان از دیدگاه علوم جنایی و حقوق بین الملل /
 محمدرضا ساکی.
 مشخصات نشر : تهران: جنگل، جاودانه، ۱۳۹۰.
 مشخصات ظاهری : ۴۵۶ ص.
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۹۸۱-۸۶۸-۹
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 موضوع : مواد مخدر - - قوانین و مقررات کیفری - - ایران
 موضوع : مواد مخدر - - قوانین و مقررات کیفری
 موضوع : مواد مخدر - - ایران - - تاریخ
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۰ م ۸۲/۴۰۴ KMH
 رده بندی دیویی : ۳۴۵/۵۵۰۲۷۷
 شماره کتابشناسی ملی : ۲۵۸۱۶۲۳

استاد
 جنگل

عنوان کتاب: مواد مخدر و روان گردان از دیدگاه علوم جنایی و حقوق بین الملل
 تألیف: دکتر محمدرضا ساکی
 ناشر: انتشارات جنگل، جاودانه
 ناظر فنی: امین لشکری
 نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۱
 قطع و تیراژ: وزیری، ۱۰۰۰ نسخه
 قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال با جلد نفیس
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۸۱-۸۶۸-۹

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۸۶۱۱۵-۹-۶۶۴۸۲۸۳۰ [http:// www.junglepub.org](http://www.junglepub.org)
 email:// Info@junglepub.org ۰۳۱۱-۳۲۰۵۰۶۷-۳۲۰۳۸۰۰۰-۹

«حق چاپ برای ناشر محفوظ است»

«به نام ایزدیکتا»

پیشگفتار

دلا صبح شد فیز و بشکن قمار پو نرگس سر از فواب مستی پرآر
به نهی قرم به که صد پیر نیل کند فون فود را به مستان سبیل

(از ساقی نامه)

سپاس خدای مهربان را که انتشار چاپ اول و دوم کتاب جرائم مواد مخدر از دیدگاه حقوق داخلی و حقوق بین الملل مورد استقبال قرار گرفت و آحاد مختلف مردم اعم از قضات محترم دادگستری و وکلا و دانشجویان حقوق و محققین امور اجتماعی و ضابطان محترم دادگستری و مخصوصاً دستاندرکاران امر مبارزه با مواد مخدر در سراسر کشور از انتشار این کتاب استقبال کرده و تعداد زیادی از دانشجویان محترم دکترا و کارشناسی ارشد حقوق و سایر رشته های مرتبط در تدوین پایان نامه های خود به این کتاب مراجعه و از آن استفاده نمودند. در این فاصله که به طور کامل کتاب مزبور نایاب شده و کتبه نسخ آن به فروش رفته بود، اینجانب در حال بازنگری کلی مطالب کتاب بودم و منتظر اصلاحیه جدید قانون مبارزه با مواد مخدر که بالأخره در تاریخ ۱۳۸۹/۷/۱۰ به تصویب مجمع تشخیص مصلحت نظام رسید و در روزنامه رسمی شماره ۱۹۱۶۶ مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۸ به چاپ رسید و ۱۵ روز بعد لازم الاجراء گردید. در این مدت که اینجانب تدریس موضوع جرائم مواد مخدر و روان گردان را در دوره های آموزش ضمن خدمت قضات بر عهده داشتم از نزدیک در جریان بازخورد اصلاحیه جدید قانون و نقاط قوت و ضعف احتمالی آن قرار گرفتم و لذا تصمیم گرفتم تا طرحی نو در انداخته و کتاب جدیدی را تألیف نمایم و علاوه بر مواد مخدر راجع به مواد روان گردان که مدتی است با تغییر الگوی مصرف معتادان شیوع بیشتری در بین جامعه

معتادین مخصوصاً قشر جوان پیدا نموده، به صورت همه‌جانبه و از دیدگاه علوم جنایی و حقوق بین‌الملل موضوع را مورد مطالعه و بررسی قرار دهم. مجدداً خدای رحمن و رحیم را شکرگذارم که توفیق انجام این کار را به این بنده حقیر اعطاء نمود و آنچه پیش روی خوانندگان عزیز است، حاصل تلاش و زحمات و تجربیات چندین ساله در خصوص مطالعه، بررسی، تحقیق و پژوهش مؤلف با استفاده از تجربیات کار قضایی در امر مبارزه با مواد مخدر محسوب می‌گردد. امید آنکه مورد قبول افتد و خداوند قادر و متعال این اقدام ناچیز را ذخیره آخرت ما قرار دهد.

پیشاپیش از خوانندگان محترم، مخصوصاً استادان معزز دانشگاه و صاحب‌نظران در مورد کاستی‌های تألیف حاضر پوزش می‌نخواهم و بی‌صبرانه منتظر دریافت انتقادات و پیشنهادات عزیزان هستم.

خداوندا چنان کن سرانجام کار تو خوشود باشی و ما رستگار.

محمدرضا ساکی

آبان ماه ۱۳۹۰

MRzasaki@yahoo.com

«علائم اختصاری و اصطلاحات»

1- INCB = International Narcotics Control Board.

۱- هیأت (هیأت کنترل بین‌المللی مواد مخدر).

2- 1961, Convention = Single, Convention on Narcotic Drugs 1961, signed at Newyork, on 30 March 1961.

۲- کنوانسیون ۱۹۶۱، معاهده واحده مربوطه به مواد مخدر مصوب ۳۰ مارس ۱۹۶۱ میلادی در شهر نیویورک.

3- 1971, Convention = Convention on Psychotropic Substances signed at Vienna on 21 february 1971.

۳- کنوانسیون ۱۹۷۱، معاهده مربوطه به مواد روانگردان مصوب ۲۱ فوریه ۱۹۷۱ میلادی در شهر وین.

4- 1988, convention = convention against Traffic on Narcotic Drugs and psychotropic substances signed at Vienna on 20 December 1988.

۴- کنوانسیون ۱۹۸۸، معاهده سازمان ملل متحد برای مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روانگردان مصوب ۲۰ دسامبر ۱۹۸۸ میلادی در شهر وین.

5- ICPO = International Criminal Police Organization.

۵- اینتر پول، سازمان پلیس جنایی بین‌المللی (که در سال ۱۹۲۳ در وین شروع به کار کرد).

6- WHO = World Health Organization.

۶- سازمان بهداشت جهانی.

7- Narcotic Drugs.

۷- داروهای مخدر، به هر ماده‌ای که در جدول‌های ۱ و ۲ معاهده ۱۹۶۱ آمده گویند.

8- Psychotropic Substance.

۸- ماده روانگردان، عبارت از هر ماده طبیعی یا مصنوعی مندرج در کنوانسیون ۱۹۷۱.

9- UNDCP = United National Drug Countrol Program.

۹- برنامه سازمان ملل برای کنترل مواد مخدر.

10- UNODC= United Nation Organization on Drugs and Crimes.

۱۰- برنامه سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر و جرم.

فهرست مطالب

پیشگفتار

«علائم اختصاری و اصطلاحات»

مقدمه

بخش اول: مواد مخدر و مبارزه با آن در آینه تاریخ

فصل اول: تاریخچه مواد مخدر	۳
مبحث اول: تاریخچه مواد مخدر در جهان	۳
مبحث دوم: تاریخچه مواد مخدر در ایران	۶
فصل دوم: تاریخچه مبارزه با مواد مخدر	۹
مبحث اول: مبارزه با مواد مخدر در دنیا و مجامع بین‌المللی	۹
گفتار اول: تا قبل از تشکیل جامعه ملل متحد	۱۰
گفتار دوم: از جامعه ملل تا سازمان ملل متحد	۱۷
گفتار سوم: سازمان ملل متحد	۲۱
مبحث دوم: تاریخچه مبارزه با مواد مخدر در ایران	۲۳
گفتار اول: مبارزه با مواد مخدر قبل از انقلاب اسلامی	۲۴
گفتار دوم: بعد از انقلاب اسلامی	۳۲

بخش دوم: مواد مخدر و روان‌گردان از دیدگاه علوم جنایی

فصل اول: بررسی جرائم مواد مخدر از دیدگاه جرم‌شناسی	۴۷
مبحث اول: علل اعتیاد و قاچاق مواد مخدر از دیدگاه جرم‌شناسی عمومی	۴۷
مبحث دوم: اعتیاد و قاچاق مواد مخدر از دیدگاه جرم‌شناسی بالینی (کلینیکی)	۵۱
مبحث سوم: مواد مخدر از دیدگاه جرم‌شناسی اختصاصی	۵۳
مبحث چهارم: جرائم مواد مخدر از دیدگاه جرم‌شناسی پیشگیری	۵۵
فصل دوم: بررسی جرائم مواد مخدر از دیدگاه سیاست جنایی	۵۷
مبحث اول: سیاست جنایی تقنینی	۵۷
مبحث دوم: سیاست جنایی قضایی	۶۴
مبحث سوم: سیاست جنایی اجرایی	۶۵

۶۷	مبحث چهارم: سیاست جنایی مشارکتی.....
۶۹	فصل سوم: بررسی جرائم مواد مخدر از دیدگاه جرم‌یابی.....
۶۹	مبحث اول: تعریف و انواع مواد مخدر.....
۷۲	گفتار اول: تریاک و مشتقات آن.....
۷۵	گفتار دوم: حشیش.....
۷۷	گفتار سوم: کوکائین.....
۷۸	گفتار چهارم: کراک.....
۸۰	مبحث دوم: انواع مواد روان گردان.....
۸۱	گفتار اول: ال.اس.دی (L.S.D).....
۸۲	گفتار دوم: اکستازی (MDMA).....
۸۴	گفتار سوم: کریستال (شیشه).....
۸۵	گفتار چهارم: تسبیح.....
۸۶	گفتار پنجم: قرص پرو.....
۸۷	گفتار ششم: مفدورن.....
۸۸	مبحث سوم: مواد مخدر ترکیبی.....
۹۰	مبحث چهارم: راه‌های جدید کشف مواد مخدر و روان گردان.....
۹۰	گفتار اول: شناسایی و کشف مواد مخدر به وسیلهٔ ماهواره‌ها.....
۹۱	گفتار دوم: تعقیب و مراقبت الکترونیکی.....
۹۲	گفتار سوم: استفاده از اشعهٔ مادون قرمز و اشعهٔ ایکس برای شناسایی مواد مخدر.....
۹۳	گفتار چهارم: استفاده از اسکنرها برای کشف جاسازی مواد مخدر در بدن انسان.....
۹۴	گفتار پنجم: استفاده از سگ‌های موادیاب.....
۹۵	مبحث پنجم: تشخیص خلوص مواد مخدر.....
۱۰۱	فصل چهارم: بررسی جرائم مواد مخدر از دیدگاه فقه جزایی اسلام.....
۱۰۱	مبحث اول: دیدگاه فقهی نسبت به جرائم مواد مخدر.....
۱۰۴	مبحث دوم: جایگاه جرائم مواد مخدر در بین جرائم و مجازات‌های شرعی.....
۱۰۷	فصل پنجم: حقوق جزای اختصاصی جرائم مواد مخدر و روان گردان.....
۱۰۷	مبحث اول: حقوق جزای اختصاصی مواد مخدر.....
۱۰۸	گفتار اول: بررسی جرائم اصلی مواد مخدر.....
۱۴۰	گفتار دوم: بررسی جرائم وابسته به مواد مخدر.....

۱۶۰	مبحث دوم: حقوق جزای اختصاصی مواد روان گردان
۱۶۰	گفتار اول: کلیات
۱۶۱	گفتار دوم: جرائم
۱۶۳	گفتار سوم: عناصر اختصاصی جرائم
۱۶۹	فصل ششم: حقوق جزای عمومی جرائم مواد مخدر
۱۶۹	مبحث اول: قابل گذشت بودن یا نبودن جرائم مواد مخدر
۱۷۲	مبحث دوم: شروع به جرم در جرائم مربوط به مواد مخدر
۱۷۳	مبحث سوم: شرکت در جرائم مواد مخدر
۱۷۵	مبحث چهارم: معاونت در جرائم مواد مخدر
۱۷۸	مبحث پنجم: معاونت خاص در جرائم مواد مخدر
۱۸۰	مبحث ششم: تبدیل و تخفیف مجازات در جرائم مواد مخدر
۱۸۴	مبحث هفتم: تعدد و تکرار جرائم مواد مخدر
۱۸۴	گفتار اول: تعدد جرائم مواد مخدر
۱۸۷	گفتار دوم: تکرار جرائم مواد مخدر
۱۹۳	فصل هفتم: آیین دادرسی کیفری جرائم مواد مخدر
۱۹۳	مبحث اول: صلاحیت رسیدگی به جرائم مواد مخدر
۱۹۳	گفتار اول: صلاحیت ذاتی
۱۹۷	گفتار دوم: صلاحیت محلی
۲۰۱	مبحث دوم: قرار تأمین مناسب در مورد جرائم مواد مخدر
۲۰۵	مبحث سوم: تجدیدنظرخواهی و قطعیت احکام - اعاده دادرسی موضوع ماده ۱۸
۲۰۷	مبحث چهارم: عدم صلاحیت قاضی
۲۰۹	مبحث پنجم: مرور زمان کیفری در جرائم مواد مخدر
۲۱۱	مبحث ششم: اجرای احکام مواد مخدر
۲۱۴	مبحث هفتم: رسیدگی غیابی به جرائم مواد مخدر
۲۱۵	مبحث هشتم: مداخله وکیل در رسیدگی به جرائم مواد مخدر
۲۱۶	مبحث نهم: ادله اثبات دعوا در جرائم مواد مخدر
۲۱۶	گفتار اول: شهادت شهود
۲۱۷	گفتار دوم: اقرار متهم
۲۱۸	گفتار سوم: علم قاضی
۲۱۸	گفتار چهارم: قرائن و امارات

بخش سوم: بررسی ضمانت‌های اجرای کیفری جرائم مواد مخدر

فصل اول: مجازات‌های اصلی	۲۲۷
مبحث اول: مجازات اعدام	۲۲۷
گفتار اول: کلیات	۲۲۷
گفتار دوم: مجازات اعدام در قانون مبارزه با مواد مخدر	۲۳۴
مبحث دوم: مجازات حبس (زندان)	۲۴۶
گفتار اول: کلیات	۲۴۶
گفتار دوم: اقسام حبس	۲۴۷
گفتار سوم: موارد قانونی حبس در مورد جرائم مواد مخدر	۲۴۸
مبحث سوم: مجازات شلاق (کتابانه)	۲۴۹
گفتار اول: کلیات	۲۴۹
گفتار دوم: مجازات شلاق در قانون مبارزه با مواد مخدر	۲۵۱
مبحث چهارم: مجازات جریمه نقدی	۲۵۵
گفتار اول: کلیات	۲۵۵
گفتار دوم: مجازات جریمه نقدی در قانون مبارزه با مواد مخدر	۲۵۶
مبحث پنجم: ضبط و مصادره اموال	۲۶۰
گفتار اول: کلیات	۲۶۰
گفتار دوم: ضبط و مصادره اموال در قانون مبارزه با مواد مخدر	۲۶۵
فصل دوم: مجازات‌های تکمیلی و تجمعی	۲۷۷
مبحث اول: انفصال از خدمت دولتی	۲۷۹
گفتار اول: انفصال دائم از خدمات دولتی	۲۸۰
گفتار دوم: انفصال موقت از خدمت دولت	۲۸۶
مبحث دوم: لغو جواز کسب و موافقت اصولی و پروانه بهره‌برداری	۲۸۸
گفتار اول: کلیات	۲۸۸
گفتار دوم: لغو جواز کسب و ... در قانون مبارزه با مواد مخدر	۲۹۱
مبحث سوم: تنزیل درجه	۲۹۳
گفتار اول: کلیات	۲۹۳
گفتار دوم: تنزیل درجه در قانون مبارزه با مواد مخدر	۲۹۴
مبحث چهارم: محرومیت از عضویت در شورای اسلامی	۲۹۷
گفتار اول: کلیات	۲۹۷

گفتار دوم: محرومیت از عضویت در شوراهای اسلامی در قانون مبارزه با مواد مخدر.....	۲۹۸
مبحث پنجم: محکومیت انتظامی قضات.....	۲۹۹
گفتار اول: کلیات.....	۲۹۹
گفتار دوم: محکومیت انتظامی قضات در قانون مبارزه با مواد مخدر.....	۳۰۰
فصل سوم: مجازات‌های تبعی.....	۳۰۳
مبحث اول: محرومیت از حقوق اجتماعی به عنوان مجازات تبعی.....	۳۰۳
مبحث دوم: محرومیت از حقوق اجتماعی به عنوان شرط ضروری.....	۳۰۶
مبحث سوم: اعتیاد و اشتغال.....	۳۰۸
فصل چهارم: اقدامات تأمینی.....	۳۱۱
مبحث اول: مراکز ترک اعتیاد.....	۳۱۲
مبحث دوم: نگهداری در اردوگاه‌ها.....	۳۱۶

بخش چهارم: معاهدات بین‌المللی در قلمرو مبارزه با مواد مخدر

فصل اول: سازمان ملل متحد و مبارزه با مواد مخدر.....	۳۲۳
مبحث اول: کنوانسیون‌های سازمان ملل متحد.....	۳۲۵
گفتار اول: معاهده واحد مواد مخدر ۱۹۶۱ نیویورک.....	۳۲۶
گفتار دوم: کنوانسیون مربوط به مواد روان‌گردان مصوب ۱۹۷۱ وین.....	۳۳۰
گفتار سوم: کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان.....	۳۳۴
فصل دوم: سازمان همکاری اقتصادی اکو و مبارزه با مواد مخدر.....	۳۵۳
مبحث اول: تاریخچه مختصر اکو.....	۳۵۳
مبحث دوم: تشکیلات اکو.....	۳۵۴
مبحث سوم: اقدامات اکو در زمینه مبارزه با مواد مخدر.....	۳۵۵
گفتار اول: طرح عمل در زمینه کاهش تقاضای مواد مخدر.....	۳۵۶
گفتار دوم: طرح عمل منطقه‌ای جهت کنترل عرضه مواد مخدر.....	۳۵۸
گفتار سوم: طرح عمل مبارزه با قاچاق مواد مخدر و مواد روان‌گردان.....	۳۶۰
فصل سوم: قراردادهای یادداشت تفاهم‌های دو جانبه ایران با کشورهای منطقه.....	۳۶۳
نتیجه‌گیری.....	۳۷۱
منابع.....	۳۷۵
ضمائم.....	۳۸۳

www.ketab.ir

مقدمه

آثار شوم و بسیار خطرناک استعمال مواد مخدر و اعتیاد جانشوز و خانمان برانداز به مواد زهری در همه کشورها گسترده شده و روز به روز دامنه آن وسیع تر می شود.

در علم پزشکی اپیدمی (همه گیری) عبارت است از: شیوع ناگهانی یکی از بیماری های واگیردار و عفونی که در مدت کوتاهی عده زیادی را در یک منطقه و در یک زمان مبتلا سازد؛ در اینجا اصطلاح اپیدمی با توجه به معنای واقعی و اصطلاحی آن به طور مجاز به کار گرفته شده است تا نمایانگر همه گیری واقعی مواد مخدر به عنوان یک بیماری شایع فردی و اجتماعی باشد که در ذیل خلاصه ای از این همه گیری به عنوان یک واقعیت عینی ترسیم می شود.

۱- از نظر سن: معتادان به مواد مخدر از انواع مختلف آن متأسفانه در بین سنین مختلف اعم از پیر و جوان و حتی نوجوان کم سن و سال مشاهده می شود و آمار و ارقام بیانگر این واقعیت تلخ است که بیشترین قربانیان مواد مخدر را افراد کم سن و سال و جوان تشکیل می دهند، به طوری که در یک جامعه نمونه غربی (آمریکا) حدود ۷۸٪ معتادین کمتر از ۲۵ سال دارند و از این تعداد حدود ۵۰٪ کمتر از ۲۱ سال دارند^۱.

۲- از لحاظ جنس: با توجه به جوامع مختلف انسانی و فرهنگ خاص اجتماعی هر کشور می توان گفت که اعتیاد مواد مخدر در بین هر دو جنس مذکر و مؤنث مشاهده می شود؛ با این تفاوت که در جوامع غربی و آمریکایی به علت تشابه در رفتار، کار و حیات اجتماعی میزان ابتلاء زنان و دختران به مراتب بیشتر از زنان جوامع شرقی است، به لحاظ حکومت نسبی فرهنگ های سنتی، پدران و مادران مراقبت بیشتری در این رابطه نسبت به زنان و دختران اعمال می کنند. البته ناگفته نماند که آمارها و ارقام در خصوص مردان چه در زمینه اعتیاد و چه در زمینه قاچاق مواد مخدر، بیانگر مشارکت گسترده تر مردان است تا زنان.

۳- از نظر طبقه: اعتیاد و قاچاق مواد مخدر هم در بین فقیران جوامع وجود دارد و هم در بین اغنیاء. با این تفاوت که انگیزه‌ها در هر دو گروه تفاوت فاحشی دارند. مثلاً در خصوص اعتیاد گروه اول در نتیجه فشارهای روحی و روانی ناشی از مصائب و مشکلات مختلف فردی و اجتماعی و مانند آن بعضاً به سوی اعتیاد کشانده شده و مبتلا می‌شوند. در حالی که گروه دوم در اثر هوسرانی و تفریح و خرج کردن پول‌های بادآورده و تنوع‌طلبی و امثال آن به مواد مخدر رو می‌آورند. در بین اقشار متوسط جامعه به لحاظ کم رنگ‌تر بودن انگیزه‌های فوق‌آمار اعتیاد جلوه‌نمایان و قابل توجهی ندارد. البته باید توجه داشت که توزیع فراوانی‌های آماری هیچ‌گاه به‌طور مطلق دلالت بر سبب‌شناسی‌های بزهکاری نیست و همواره بایستی به علل و عوامل دیگر هم توجه کافی مبذول داشت.

۴- از نظر شغل: این تصور که معتادان اکثراً افراد ولگرد و بیکاری هستند، اشتباه است. البته توزیع فراوانی افراد معتاد در بین اقشار مذکور به نحوی است که بیشتر در بین سایر افراد جامعه جلوه‌گر می‌باشند ولی در بین مشاغل مختلف اجتماعی هم می‌توان ردپای افیون را یافت. در یک نمونه آماری درصد معتادان به شرح ذیل می‌باشد.^۱

- بیکار، ۱۱/۳ درصد.
- کشاورز و دامدار جزء، ۸ درصد.
- کارگر ساده و کارهای خدماتی، ۱۱/۷ درصد.
- کارگر متخصص و تکنسین، ۲۶/۳ درصد.
- کارمندان، ۲۴ درصد.
- صاحب‌کار جزء، ۱۵/۵ درصد.
- کارمندان عالی رتبه، پزشکان و مهندسين، ۱/۸ درصد.
- فروشنده مواد مخدر، ۱/۴ درصد.
- جمع = ۱۰۰ درصد.

۵- از حیث تحصیلات علمی: اینکه افراد معتاد و قاچاقچی بیشتر افرادی هستند که از نظر میزان سواد در سطح پائین‌تری قرار دارند خود یک واقعیت علمی است، زیرا نه تنها آمار و ارقام به خوبی حکایت از این امر دارد بلکه علم به عنوان چراغی فرا راه انسان همواره وی را از گمراهی بازمی‌دارد و اگر هم مشاهده می‌شود که بعضاً افراد تحصیلکرده و عالم در این دام گرفتار می‌شوند علت را بایستی در جای دیگر جست. در یک نمونه آماری دیگر^۱ توزیع فراوانی افراد بر حسب سطح سواد به شرح ذیل بوده است:

- بی‌سواد، ۱۸/۹ درصد.

- خواندن و نوشتن، ۱۲/۱ درصد.

- دوره ابتدائی، ۱۸/۹ درصد.

- سیکل، ۲۳/۵ درصد.

- دیپلم، ۱۶/۷ درصد.

- فوق دیپلم، ۴/۹ درصد.

- لیسانس، ۳ درصد.

- فوق لیسانس و دکترا، ۱/۹ درصد.

جمع = ۱۰۰ درصد.

همان‌طور که ملاحظه می‌شود در بررسی آماری نمونه فوق ۸۹/۷ درصد دیپلم و زیر

دیپلم و در حقیقت ۷۳/۵ درصد یعنی $\frac{۳}{۴}$ نمونه آماری تحصیلاتی کمتر از دیپلم دارند. هر

چند مقایسه فوق رابطه بین سطح سواد و گرایش به اعتیاد را تقویت می‌کند ولی فراوانی

افراد ۵ گروه اول در جامعه چنین رابطه‌ای را با تردیدهایی همراه می‌سازد.

۶- از نظر تأهل و مجرد: هر چند افراد مجرد وقت و فرصت بیشتری نسبت به افراد متأهل

دارند (جهت تهیه و مصرف مواد مخدر) ولی به صراحت نمی‌توان گفت کدام یک بیشتر

در معرض ابتلاء به مواد مخدر هستند. چرا که در هر دو می‌توان انگیزه‌های کافی برای این کار یافت؛ البته ادارهٔ خانواده در حقیقت نوعی مسئولیت‌پذیری است که یک کنترل درونی را ایجاب می‌کند چه بسا افراد معتادی که خانواده‌ای را مبتلا کرده و از تأهل جز اسم آن را یدک نمی‌کشند. در مجموع افراد مجرد و طلاق گرفته و همسر فوت کرده نسبت به افراد متأهل درصد بیشتری از معتادین را تشکیل می‌دهند.

۷- از نظر مذهب: افراد معتاد به لحاظ بی‌ثباتی شخصیتی اکثراً افرادی لاقید هستند و به فرامین مذهبی کم‌تأثیر می‌باشند، زیرا اصولاً مذهب، (مخصوصاً مذهب تشیع) عاملی بازدارنده از ارتکاب جرائم و زائل‌کنندهٔ جهل و گمراهی است در حالی که اعتیاد مظهر گمراهی است.

آنچه که از همه‌گیری (اپیدمی) مواد مخدر گفته شد تنها اختصاص به جامعهٔ آماری نمونه‌های ذکر شده ندارند، بلکه از باب بحث نمونهٔ خروار است قابل تعمیم به کل جوامع بشری است. (البته با شدت و ضعف غیر یکسان) در این رابطه بیانات^۱ معاون مدیر کل یونسکو (به عنوان یک سازمان بین‌المللی) در مورد افزایش وحشتناک استعمال مواد مخدر، به خوبی گویای این مطلب می‌باشد. «این افزایش عالتاً به علت‌های تازه‌ای به توسعهٔ کنسونی برخی جوامع نسبت داده می‌شود مثل توسعه شهرها، پیروی روزافزون از ارزش‌های جامعه مصرف‌کننده، توسل به خشونت، انواع نابرابری‌های اجتماعی، شکاف بین نسل‌ها و ناراحتی حاکم بر برخی از گروه‌های جوانان.

پژوهش یونسکو نشان داد که مسئله استعمال مواد مخدر طی سال‌های اخیر اهمیتی روز افزون و مخاطره‌آمیز به خود گرفته است و امکان دسترسی به انواع گوناگون مواد مخدر و تغییراتی که در طرز استعمال این مواد پدید آمده، باعث نگرانی روز افزون است.»

وقتی گفته می‌شود که مواد مخدر به صورت یک اپیدمی درآمده است، بیانگر این واقعیت تلخ است که: ابتلاء به مواد مخدر، اعم از استعمال یا اعتیاد یا قاچاق آن در بین

همه جوامع بشری، همه نسل‌ها بدون توجه به سن و نژاد و فرهنگ و قومیت (ملیت) و غیره به نحو چشمگیری وجود دارد، به طوری که، کلیه دلسوزان واقعی جوامع مختلف و سازمان‌ها و ارگان‌های ملی و منطقه‌ای و بین‌المللی به فکر چاره افتاده و با برگزاری جلسات، کنفرانس‌ها، نشست‌ها و امثال آن به تبادل نظر پرداخته و قرارداد و یادداشت تفاهم منعقد می‌کنند تا شاید بتوانند تا حدی جلوی تهاجم بیشتر این اختاپوس زمان را بگیرند.

واقعیت این است که مبارزه با مواد مخدر از آنجا که امروزه به صورت یک اپیدمی درآمدہ است، مستلزم اتخاذ یک سیاست جنائی مناسب و همکاری گسترده و جدی در سطح بین‌المللی است که در این رابطه و در فصول آتی به تفصیل جایگاه مواد مخدر و مواد روان‌گردان را از دیدگاه علوم جنایی و معاهدات بین‌المللی مورد بررسی قرار می‌دهیم.